

รายงานสถานการณ์การค้าสินค้าเกษตร (Situation Report) ประจำเดือนกันยายน ๒๕๖๒

สำนักงานที่ปรึกษาการเกษตรต่างประเทศประจำกรุงวอชิงตัน ดี.ซี.

๑. มูลค่าการค้าสินค้าเกษตรในภาพรวมและสินค้าเกษตรที่สำคัญ

รายการ (HS Code)	ส.ค. ๖๒				ก.ค. ๖๒	
	ปริมาณ		มูลค่า		ปริมาณ	มูลค่า
	(ตัน)	เปรียบเทียบ ส.ค. ๖๑	(ล้าน USD)	เปรียบเทียบ ส.ค. ๖๑	(ตัน)	(ล้าน USD)
ข้าว (๑๐๐๖)	๔๗,๕๘๖	๓๘.๒๕%	๕๒.๘๐	๓๐.๙๘%	๔๕,๖๑๕	๕๐.๙๒
พื้งาแปรรูป (๑๖๐๔.๑๔)	๙,๒๑๕	๔๖.๗๑%	๔๕.๖๘	๕๒.๑๑%	๗,๗๔๐	๓๘
ยางธรรมชาติ (๔๐๐๑)	๑๗,๗๘๗	๑๐.๓๒%	๓๒.๕๓	๒๗.๐๗%	๑๔,๔๘๔	๒๕.๖๒
กุ้งแปรรูป (๑๖๐๕.๒๑)	๑,๖๔๔	-๑๘.๖๑%	๑๖.๔๑	-๒๓.๓๙%	๑,๗๗๐	๑๘.๔๔
กุ้งสด แช่เย็น แช่แข็ง (๐๓๐๖.๑๗)	๒,๓๔๔	๗๑.๔๗%	๓๐.๐๑	๙๔.๘๗%	๑,๕๑๑	๑๘

๒. แมลงที่รับประทานเป็นอาหารได้ (Edible Insects) และโอกาสในตลาดสหรัฐฯ

แมลงที่รับประทานเป็นอาหารได้ (Edible insects) กำลังได้รับความนิยม (entomophagy) ในหลายภูมิภาคของแอฟริกา เอเชียและอเมริกา ด้วยคุณประโยชน์ในแง่โภชนาการแล้ว แมลงเป็นแหล่งโปรตีน ไขมัน วิตามิน และแคลอรีสูงเทียบได้กับเนื้อปลาและเนื้อสัตว์ และในแง่เศรษฐกิจสร้างรายได้ดี เนื่องจากเลี้ยงง่าย ใช้พื้นที่น้อย ไม่ต้องใช้เทคนิคหรือเทคโนโลยีที่ซับซ้อน เป็นการสร้างโอกาสทางธุรกิจที่ดีให้กับเกษตรกรผู้สนใจ

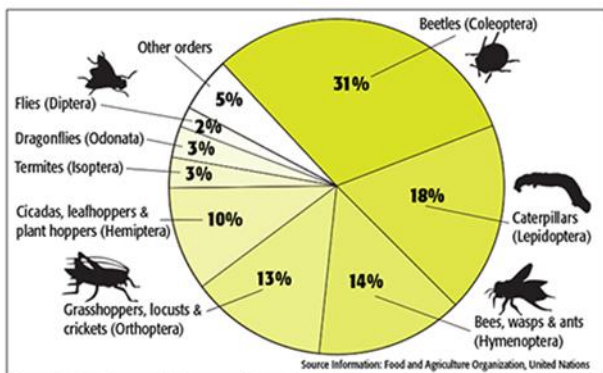

Figure 1. Most Commonly Consumed Insects

ปัจจุบันทั่วโลกมีการนำแมลงมาบริโภคกว่า ๒,๐๐๐ ชนิด แมลงที่นิยมนำมาบริโภคมากที่สุดคือ ตัวง (Beetles) คิดเป็นร้อยละ ๓๑ หนอนผีเสื้อ (Caterpillars) คิดเป็นร้อยละ ๑๘ ผึ้งตัวต่อและมด (Bees, Wasps, and Ants) คิดเป็นร้อยละ ๑๔ ตั๊กแตนและจิ้งหรีด (grasshoppers, locusts, and crickets) คิดเป็นร้อยละ ๑๓ เปอร์เซ็นต์ และแมลงอื่น ๆ อีกประมาณร้อยละ ๒๓ ทั้งนี้ ผลิตภัณฑ์อาหารจากแมลงในตลาดสหรัฐฯ มีหลายรูปแบบ อาทิ เบอร์เกอร์แมลง แมลงอบแห้ง ผลิตภัณฑ์อาหารเสริม จำหน่ายตามร้านขายปลีกทั่วไป ในส่วนร้านอาหาร พบว่ามีการนำเข้าอาหารที่มีแมลงเป็นส่วนประกอบมาใส่ในเมนูอาหารเพื่อให้ลูกค้าได้ทดลองรับประทาน อย่างไรก็ตามแม้ผู้บริโภคชาวสหรัฐฯ ส่วนมากจะเป็นผู้มีการศึกษาสูงมีความรู้ความเข้าใจในคุณภาพ และคุณประโยชน์จากแมลง แต่ภาพลักษณ์ของแมลงยังเป็นอุปสรรคสำคัญในตลาดสหรัฐฯ เนื่องจากผู้บริโภคชาวสหรัฐฯ ไม่คุ้นเคยกับการรับประทานแมลง และคิดว่าแมลงเป็นสิ่งที่ไม่สะอาด อาหารที่มีส่วนประกอบแมลงจึงถือเป็นสิ่งใหม่ที่ต้องใช้เวลาในการแนะนำให้ผู้บริโภคเพื่อทำความเข้าใจ ส่งผลให้การขยายตัวของสินค้าแมลงยังคงอยู่ในบางกลุ่ม เช่น ผู้บริโภคชาวเอเชีย และแอฟริกา

ข้อสังเกต แมลงที่รับประทานเป็นอาหารได้ (Edible Insects) เป็นสินค้าอยู่ในระดับที่มีศักยภาพ เพราะนอกจากจะนำมาบริโภคเป็นอาหารสำหรับมนุษย์ (Human Food) แล้วยังสามารถนำมาเป็นอาหารสัตว์ (Animal Feed) ได้อีกด้วย ซึ่งปัจจุบันก็มีโรงงานผลิตอาหารระดับโลกนำแมลงมาผลิตเพื่อนำไปใช้อุตสาหกรรมอาหารสัตว์ ภาครัฐจึงอาจส่งเสริมและแนะนำอุตสาหกรรมเลี้ยงแมลงให้กับเกษตรกรในประเทศไทยเพื่อเป็นทางเลือกในการสร้างรายได้ เนื่องจากการเลี้ยงแมลงสามารถทำได้ง่าย ใช้พื้นที่น้อย และไม่ต้องการน้ำเหมือนการปลูกข้าวหรือสินค้าเกษตรอื่น ๆ

๓. ประเด็นปัญหา อุปสรรค และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการค้าสินค้าเกษตรของไทย และแนวทางการแก้ไขปัญหาสินค้าเกษตรของไทย

การประชุม 2019 ASEAN Agricultural Attaché Roundtable จัดโดยสภาธุรกิจสหรัฐอเมริกา – อาเซียน (U.S. – ASEAN Business Council: USABC) เมื่อวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๖๒ ณ สถานเอกอัครราชทูตเวียดนาม ประจำกรุงวอชิงตัน ดี.ซี. โดยมีสถานเอกอัครราชทูตเวียดนามเป็นประธาน และมีทูตเกษตรจากประเทศอาเซียน ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย เมียนมา ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย พร้อมทั้งบริษัทสหรัฐฯ ได้แก่ บริษัท Corteva Agriscience บริษัท Elanco Animal Health บริษัท IMSG บริษัท John Deere บริษัท Mead Johnson บริษัท PepsiCo และ บริษัท Yum! Brands, Inc. เข้าร่วมการประชุมหรือดังกล่าว โดยสำนักงานฯ มีความเห็น ๓ ประการ ดังนี้

(๑) USABC ซึ่งเป็นภาคธุรกิจของสหรัฐฯ ให้ความสำคัญกับการประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านการเกษตรและป่าไม้ครั้งที่ ๔๑ (The 41st ASEAN Ministerial Meeting on Agriculture and Forestry: AMAF) ระหว่างวันที่ ๗ – ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๒ ณ ประเทศบรูไน เป็นอย่างยิ่ง โดยเห็นว่าเป็นโอกาสที่ภาคเอกชนของสหรัฐฯ จะได้เจรจาหรือกับรัฐมนตรีและผู้บริหารระดับสูงของแต่ละประเทศ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ด้านการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับประเทศในกลุ่มอาเซียน สำนักงานฯ เห็นว่า สงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีน ก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบต่อภาคเกษตรและธุรกิจของสหรัฐฯ เป็นอันมาก สหรัฐฯ จึงต้องแสวงหาตลาดใหม่ ๆ ให้กับสินค้าเกษตรและอาหารของตนเพื่อเป็นการทดแทน ฝ่ายไทยควรมีการเตรียมการหรือกับภาคเอกชนและผู้เกี่ยวข้องที่ประสงค์ดำเนินธุรกิจกับสหรัฐฯ เพื่อใช้ช่องทางนี้ในการเจรจาจับคู่ทางธุรกิจ รวมถึงพิจารณาข้อแลกเปลี่ยนทางการค้าที่จะเป็นประโยชน์กับฝ่ายไทย ที่ควรนำเสนอระหว่างเจรจาวิภาคที่ USABC จะขอหรือกับรัฐมนตรีอาเซียนแต่ละประเทศรวมถึงไทยด้วย

(๒) USABC ให้ความสนใจกับความตกลงเขตเศรษฐกิจเสรีทางการค้าของกลุ่มประเทศอาเซียนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะ The Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP) และ The Comprehensive and Progressive Agreement for Trans – Pacific Partnership (CPTPP) เนื่องจากจะส่งผลกระทบต่อการค้าของสหรัฐฯ ในภูมิภาคเอเชีย ซึ่งสหรัฐฯ ไม่ได้เข้าร่วมอยู่ในความตกลงทั้ง ๒ ฉบับ ในขณะที่ ประเทศคู่เจรจาหลายประเทศ เช่น ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ มีสินค้าเกษตรประเภทเดียวกับสหรัฐฯ เช่น สินค้าเนื้อสัตว์ ผลิตภัณฑ์นม ผักผลไม้สด ฯลฯ ซึ่งจะส่งผลให้มีความได้เปรียบด้านการค้าเมื่อเทียบกับสหรัฐฯ

(๓) ในช่วงการเจรจาวิภาคระหว่าง USABC และรัฐมนตรีอาเซียน ในระหว่างการประชุม AMAF ฝ่ายไทยควรให้ข้อมูลเกี่ยวกับความพยายามและความสำเร็จของไทยในด้านการแก้ไขปัญหาแรงงาน การค้ามนุษย์ การทำประมงผิดที่กฎหมาย (IUU Fishing) รวมถึงการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม การทำการเกษตรและการทำการประมงอย่างยั่งยืน ซึ่งสหรัฐฯ โดยเฉพาะภาคธุรกิจและผู้บริโภคให้ความสำคัญในลำดับสูง จะเป็นการเสริมสร้างภาพลักษณ์สินค้าเกษตรและอาหารของไทย รวมถึงประเทศไทยในภาพรวม

๔. สถานการณ์ด้านการเกษตรหรือเรื่องอื่นที่เกี่ยวข้องกับด้านการเกษตร ที่สำคัญของสหรัฐฯ

๑. ความตื่นตัวด้านการบริหารจัดการการสูญเสียอาหาร (food loss and waste) ภาครัฐและภาคเอกชนสหรัฐฯ ร่วมกันรณรงค์และจัดรายนโยบายเพื่อการบริหารจัดการและแก้ปัญหาการสูญเสียผลผลิตและอาหาร ซึ่งตามสถิติพบว่า ในภูมิภาคอเมริกาเหนือปริมาณอาหารที่สามารถบริโภคได้จำนวนร้อยละ ๓๐ - ๔๐ ถูกทิ้งหรือทำลาย โดยปริมาณ ๑ ใน ๔ ของการสูญเสียผลผลิตนั้นเกิดขึ้นในขั้นตอนการเก็บเกี่ยวทางการเกษตร นอกจากนี้ กระบวนการทำลายดังกล่าวก่อให้เกิดก๊าซเรือนกระจกปริมาณร้อยละ ๘ ต่อปี ต่อโลก องค์การระหว่างประเทศ ภาครัฐ และภาคเอกชนต่าง ๆ เช่น องค์การสหประชาชาติ องค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ กลุ่มในรัฐสภาสหรัฐฯ กระทรวงเกษตรสหรัฐฯ องค์การอาหารและยาสหรัฐฯ สำนักงานปกป้องสิ่งแวดล้อมสหรัฐฯ มหาวิทยาลัย และองค์กร NGOs ต่าง ๆ จึงร่วมมือกันในการหาทางลดการสูญเสียอาหารและมีการตั้งเป้าหมายร่วมกันลดปริมาณการสูญเสียอาหารร้อยละ ๕๐ ภายในปี ค.ศ. ๒๐๓๐ หรือ พ.ศ. ๒๕๗๓ ได้แก่ (๑) การนำวิถีการประเมิน Life Cycle Assessment (LCA) มาใช้ในการคาดคะเนผลกระทบ (impact) วิธีการป้องกัน (prevention) การกำหนดราคาสินค้า (valorization) และการจัดการ (management) การสูญเสียอาหาร (food loss and waste) ในปัจจุบันและอนาคต โดยจะใช้วิธีวิเคราะห์เชิงปริมาณ (quantitative approach) ในการหาค่าการเกิดก๊าซเรือนกระจก และใช้ข้อมูลดังกล่าวในการสร้างเครื่องมือที่จะช่วยแก้ปัญหาการสูญเสียอาหาร เช่น การนำข้อมูลมาประกอบการพัฒนาภาชนะบรรจุอาหาร และ/หรือ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่มีคุณสมบัติในการช่วยขยายระยะเวลาการบูดเน่าของอาหารก่อนถึงมือผู้บริโภค นอกจากนี้ ยังสามารถนำข้อมูลดังกล่าวช่วยในการวิเคราะห์ว่าการผลิตบรรจุภัณฑ์และ/หรืออาหารจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างไร วิธีการแก้ปัญหาเศษอาหารโดยวิธีทางธรรมชาติมีอะไรบ้าง เป็นต้น (๒) การจัดความร่วมมือระหว่างภาครัฐ (๓) การจัดความร่วมมือระหว่างภาคเอกชน (๔) การปรับแนวความคิดของสังคม โดยการใช้คำให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค เช่น มุ่งเน้นที่การประหยัดเงินจากค่าใช้จ่ายที่อาจเกิดขึ้นจากการบริโภค หรือซื้ออาหารมากเกินไปเกินความต้องการ และ/หรือการ

ชักชวนให้ผู้บริโภคเลือกซื้อสินค้าผัก/ผลไม้ที่ไม่มีรูปทรงสวยงามตามธรรมชาติผ่านการสร้างเอกลักษณ์ หรือ เนื้อเรื่อง (story) ให้กับสินค้าที่มีรูปร่างแปลกจากรูปร่างทั่วไป

ข้อคิดเห็น สหรัฐฯ แสดงความตื่นตัวในการแก้ปัญหาการสูญเสียอาหาร (food loss and waste) โดยมีการศึกษาและรวมนโยบายดังกล่าวในระดับรัฐบาลกลาง (federal) นอกจากนี้ กระทรวงเกษตรสหรัฐฯ ได้จัดให้มีโครงการสนับสนุนด้านทุนวิจัยการผลิตเครื่องมือที่จะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่ม (value added) ให้กับสินค้า/อุปกรณ์ที่ใช้ในการช่วยพัฒนาลดการสูญเสียอาหาร (food waste) โดยแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับ Sustainable Development Goals (SDGs) ขององค์การระหว่างประเทศ ซึ่งเห็นพ้องว่าปัญหาการสูญเสียอาหารเป็นปัญหาสำคัญที่ควรได้รับการแก้ไข เพื่อช่วยลดปัญหาการหิวโหย ปัญหาเศรษฐกิจโลก และปัญหาสิ่งแวดล้อมในเวลาเดียวกัน

๒. การเข้าร่วมศึกษาดูงาน Agri Attaché Tour 2019 สปษ. ดี.ซี. เข้าร่วมการศึกษาดูงานด้านการเกษตรของมลรัฐ Tennessee และ Kentucky ระหว่างวันที่ ๑๕ -๒๑ กันยายน ๒๕๖๒ ร่วมกับทูตเกษตรจากประเทศต่างๆ อีกจำนวน ๒๖ คนจาก ๒๓ ประเทศ (รวมทั้งไทย) โดยการเกษตรที่สำคัญของมลรัฐทั้งสอง ได้แก่ การปลูกฝ้าย ถั่วเหลือง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และยาสูบ นอกจากนี้ ยังมีอุตสาหกรรมผลิตวิสกีซึ่งใช้ข้าวโพดเป็นวัตถุดิบหลัก การทำไม้และผลิตภัณฑ์ไม้เนื้อแข็งแปรรูปจากป่าที่ปลูกขึ้น รวมถึงอุตสาหกรรมปศุสัตว์ มลรัฐทั้ง ๒ ให้ความสำคัญกับการศึกษาวิจัยและพัฒนาด้านการเกษตรเป็นอันมาก โดยเกษตรกรทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดกับมหาวิทยาลัยและองค์กรภาคเอกชนด้านการเกษตรที่ไม่หวังผลกำไร การศึกษาวิจัยด้านปศุสัตว์เช่น สุกร เน้นการพัฒนาสายพันธุ์ระดับยีนส์เพื่อให้ได้ผลผลิตสูง ใช้อาหารสัตว์น้อยลง และต้านทานโรค จากการที่สหรัฐอเมริกาอนุญาตให้มีการปลูกกัญชงและแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ CBD (Cannabidiol) จึงมีการศึกษาวิจัยและพัฒนาจนได้สายพันธุ์ที่มีปริมาณ Tetrahydrocannabinol (THC) ตามที่รัฐบาลสหรัฐฯ กำหนด คือไม่เกิน ๐.๓ % และมีการนำไปผลิตสินค้า CBD หลากรูปแบบเพื่อการแพทย์และสันทนาการ นอกจากนี้ ยังได้ศึกษาดูงานความก้าวหน้าด้านการวิจัยพัฒนาวัคซีนรักษาโรคระบาดร้ายแรง เช่น อีโบล่า โดยใช้การตัดต่อยีนส์ที่ต้านทานโรคและนำไปใส่ในต้นอ่อนใบยาสูบเพื่อสกัดวัคซีนแทนการดำเนินการในสัตว์ ซึ่งการใช้พืชจะใช้เวลาสั้น เนื่องจากพืชเจริญเติบโตรวดเร็ว จึงสามารถผลิตวัคซีนได้เป็นปริมาณมากในระยะเวลาอันสั้น ทำให้สามารถระงับการระบาดขั้นวิกฤตของโรคไวรัสอีโบล่าในทวีปแอฟริกาได้ทันทั่วทั้ง